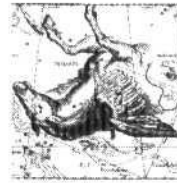

Scientific journal
«ECONOMICS AND FINANCE»

Pegasus
Publishing

Economic security: theory, methodology, practice

Collective monograph

The monograph is included in scientometric database RSCI

Pegasus Publishing

Lisbon, Portugal

2016

1

Economic security: theory, methodology, practice

Science editor:

Drobyszko S.I.

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Professor of RANH

Reviewers:

Maria Dos-Santos,

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Universidade Lusófona Porto (Portugal)

John C. Crotts,

*Ph. D., Professor of Hospitality and Tourism Management at the
College of Charleston (USA)*

Economic security: the theory, methodology, practice: Collective monograph. -
Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2016.- 88 p.

ISBN 978-617-7214-23-5

Collective monograph is published as part of crosscutting theme of the research,
«Development concept of economic security in a globalized world economy» (number of
state registration 0113U007516).

Theoretical and applied principles for the mechanism of sustainable development and
management of economic systems formation, based on domestic and foreign specifics have
been considered in the collective monograph. Specific character of mechanism of
sustainable development of economic systems at the state level, sector, industry and
enterprise formation has also been investigated. Mechanism of social and economic
enterprises' development has been analyzed.

Collective monograph is intended for politicians, scientists, entrepreneurs, teachers,
postgraduate students, students and anyone interested in the issues of formation the
mechanism of effective regulation of enterprise economic activity.

ISBN 978-617-7214-23-5

© 2016 Copyright by Pegasus Publishing ®

© 2016 Authors of the articles

© 2016 Drobyszko S.I.

ПРЕОДОЛЕНИЕ СОЦИАЛЬНОГО ОТТОРЖЕНИЯ КАК ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЛИЧНОСТИ. АКИЛИНА Э. В.	4
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК МАТЕРІАЛЬНА ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОЖЕЖНУ БЕЗПЕКУ. ЖИВКО З.Б., МАРТИН О.М., ЯЦИК М. Р.	17
«ЦИФРОВОЙ ШУМ» В КОМПАНИИ: НОВЫЕ ВЫЗОВЫ ДЛЯ РИСК- МЕНЕДЖМЕНТА. ОДАРЕНКО О.В.	33
ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. ОНОФРІЙЧУК О. П.	42
КОНЦЕПЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ ПОЕТАПНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ. ОГЛИК О.В.	52
МОЛОДЕЖНАЯ ПОЛИТИКА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА КАК ФАКТОР СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЛИЧНОСТИ. СТАДНИК Н.Н.	62
АНКЕТА ЕКСПЕРТНОЇ ОЦІНКИ ВСТАНОВЛЕННЯ ВАГОВИХ КОЕФІЦІЕНТІВ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. ТИМОШЕНКО О.В.	73

Литература:

1. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 1994. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf
2. Resolution adopted by the General Assembly. Sixty-sixth session. 25 October 2012. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/hsu%20documents/GA%20Resolutions.pdf>
3. Silver H. Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms / Hilary Silver // International Labour Review. – 1994. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.socialinclusion.org.np/userfiles/file/Social_Exclusion_and_Solidarity_by_Hillary_SILVER.pdf
4. ООН в Україні [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1346>
5. Соціальні індикатори рівня життя населення: [Стат. зб.] / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – К. : Государственная Державна служба статистики статистики Україна, 2015. – 204 с.
6. Сайт Державної служби статистики України. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Стадник М.М. Проблеми толерантності до внутрішньо переміщених осіб в Україні. / М.М. Стадник // Міжнародна науково-теоретична конференція «Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності», 1-2 жовтня 2015 року: Матеріали доповідей та виступів. – Житомир: Вид. Євенок О.О., 2015. – 240 с. – С.212-216.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК МАТЕРІАЛЬНА ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОЖЕЖНУ БЕЗПЕКУ

Живко З.Б.

доктор економічних наук, професор

Львівський державний університет внутрішніх справ

Мартин О.М.

кандидат економічних наук, доцент

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Яцик М. Р.

Львівський державний університет внутрішніх справ

Необхідність забезпечення безпеки є вихідною соціальною потребою суспільства в цілому і людини зокрема, будь-які природні чи соціальні явища людина розглядає через призму можливої загрози і можливості забезпечення власної безпеки. Безпека є своєрідною характеристикою і необхідною передумовою життєдіяльності, прогресивного розвитку й нормального функціонування об'єктів реального світу. Безпека є функцією суспільства, людини, держави з виявлення, попередження та усунення небезпек та загроз, здатних знищити їх чи позбавити фундаментальних матеріальних і духовних цінностей або ж унеможливити їхній стабільний розвиток. «Створити і реалізувати в сучасних умовах ефективну стратегію безпеки, що забезпечує захист суспільства від різноманітних загроз, без глибокої наукової розробки фундаментальних проблем організації розвитку людського суспільства, вивчення природи його інтересів і суперечностей, механізмів їх розв'язання, раціонального комплексного використання ресурсів практично неможливо» [6, с.55-56].

В сучасних умовах поступальний розвиток держави, її могутність, рівень життя, а отже – національна безпека, визначається, насамперед станом розвитку національної економіки. «Національна безпека, – зауважує Д.П. Доманчук, – є здатністю суспільства своєчасно розпізнати й оцінити всі класи загроз і жити необхідних заходів до оптимального їх зниження або віддзеркалення з урахуванням поточних можливостей країни і довготривалих інтересів її

розвитку, а також співпраці в цих цілях з іншими країнами і народами» [4, с.208].

Економічна безпека створює можливість і готовність економіки забезпечити достатні умови життя і розвитку особи, соціально-економічну і військово-політичну стабільність суспільства і держави, протистояти впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Лише надійна й ефективна система забезпечення економічної безпеки є необхідною умовою для стабільного та стійкого соціально-економічного розвитку держави й захисту її незалежності.

Оскільки життя держави і суспільства розгортається в часі й просторі в різних сферах, національна безпека є складною структурованою системою і багатоплановим явищем, що має політичні, воєнні, економічні, соціальні, екологічні та інші характеристики. Тому структурними елементами національної безпеки, на наш погляд, є економічна безпека, екологічна безпека, інформаційна безпека, політична безпека, військова безпека, духовно-моральна безпека, пожежна безпека та техногенна безпека. Зауважимо, що як у вітчизняних, так і зарубіжних публікаціях виділяється до 15 структурних елементів національної безпеки, проте «надмірне дороблення національної безпеки на дрібні різновидності значно ускладнює її сприйняття як єдиного цілого, утруднює групування і систематизацію умов і факторів нейтралізації небезпек, загроз і сучасних викликів національним інтересам, протидію їм в різних сферах суспільного життя» [18, с. 43]. Тому в науковій літературі раціональною є думка, що теоретично і практично доцільно обмежити виділення основних видів національної безпеки, які формують системний підхід до забезпечення національної безпеки [20, с. 116].

В сучасних умовах поступальний розвиток держави, її могутність, рівень життя, а отже – національна безпека, визначається, насамперед станом розвитку національної економіки. Економічна безпека створює можливість і готовність економіки забезпечити достатні умови життя і розвитку особи, соціально-економічну і військово-політичну стабільність суспільства і держави, протистояти впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Лише надійна й ефективна

система забезпечення економічної безпеки є необхідною умовою для стабільного та стійкого соціально-економічного розвитку держави й захисту її незалежності. З цього приводу, російський науковець В. Сенчагов наголошує на тому, що «поняття національної безпеки буде порожнім словом без оцінки життєздатності економіки, її міцності при можливих внутрішніх і зовнішніх загрозах», оскільки вона являє собою одну із життєво важливих сторін діяльності суспільства, держави та особи [19, с. 97]. Очевидно, вивчаючи ті чи інші сторони національної безпеки, неможливо не взяти до уваги її економічні аспекти.

Доцільно зауважити, що на такий важливий аспект економічної безпеки по відношенню до національної безпеки як у вітчизняній, так і у зарубіжній економічній літературі звертається увага. Зокрема, А.В. Степаненко наголошує, що економічна безпека є одним із базисних напрямів державної політики гарантування національної безпеки [24, с.79]. Економічна безпека, на думку О.О. Беляєва, М.І. Діби, В.І. Кириленка, є не тільки центральним структурним компонентом у системі національної безпеки, але й однією з ключових характеристик економічної сфери держави [22, с. 156].

Економічна безпека – це такий стан економічного механізму, якому відповідає певний стан економічної системи та держави, що забезпечує зовнішню незалежність, внутрішню стабільність та динамічний розвиток економіки, захист економічних і життєвих інтересів країни та соціальний захист громадян. В результаті формується достатній економічний і оборонний потенціал, висока конкурентоздатність національної економіки у світовому економічному просторі, здатність протистояти і протидіяти дестабілізуючим чинникам, що зумовлює підвищення рівня та якості життя населення країни [9, с. 72].

У економічній літературі зустрічаються точки зору, що економічна безпека є одним із визначальних складових елементів системи національної безпеки [21, с. 86], головною складовою національної безпеки [2], вирішальною умовою дотримання і реалізації національних інтересів [13, с. 38];

матеріальною основою національної безпеки [1, с. 5]; матеріальною основою як національної безпеки в цілому, так практично і всіх її складових (продовольчої, енергетичної, науково-технічної, демографічної, екологічної та ін.) [3, с.46], найважливішою якісною характеристикою економічної системи, основою життєдіяльності суспільства, його соціально-політичної та національно-етнічної стійкості [17, с.2]. «Не принижуючи важливості рішення проблеми безпеки у всіх областях і сферах діяльності, – стверджує російський економіст Б.І. Прокопов, – необхідно підкреслити базисну роль економіки, тому що виробництво, обмін, розподіл і споживання матеріальних благ первинні для кожної з них, визначають життєдіяльність і життєздатність суспільства» [16].

У вітчизняній літературі зустрічаються також точки зору, коли терміни «національна безпека» і «економічна безпека держави» визнаються як є ідентичні. Так, стверджує В.О. Ткач, наголошуючи, що «національна безпека – це результат реалізації стратегії економічно безпечного розвитку держави» [25, с. 230]. Ідентичність цих понять автор пояснює тим, що, «по-перше, базисом національної економічної безпеки є стала та розвинена економіка; по-друге, тільки рівень економічної безпеки держави свідчить про ступінь її економічної самостійності й незалежності; по-третє, національна економіка не може вважатися діючою в умовах спаду виробництва, відсутності економічного зростання в окремих галузях, банкрутства підприємств тощо, а все перелічене є сферою економічної безпеки» [25, с. 230].

Висловлені точки зору, на наш погляд, обумовлені специфікою економічної безпеки, яка полягає у вирішенні завдань забезпечення задоволення матеріальних потреб суспільно-економічної системи.

Відповідно економічна безпека, виступаючи фундаментом та економічною основою національної безпеки, є визначальною складовою в структурі національної безпеки (рис. 1).

Особливе місце економічної безпеки в системі національної безпеки пояснюється тим, що, по-перше, при вирішенні проблем в усіх сферах діяльності підкреслюється базисна роль економіки, тому що виробництво,

розподіл і споживання матеріальних благ первинні для кожної з них і визначають життєдіяльність та життєздатність суспільства, а по-друге, наслідки загроз безпеці в будь-яких сферах можуть бути оцінені з економічного погляду, тобто йдеться про кількісний підрахунок збитків, на основі чого визначається система пріоритетів [8].

Рис. 1. Структура національної безпеки

В цьому контексті пожежі є реальними загрозами як пожежній, так і національній безпеці, їх наслідки характеризуються як економічними, так і соціальними аспектами.

Пожежна безпека як важлива складова національної безпеки характеризує стан захищеності людини, суспільства, національного багатства та довкілля від пожеж, що, по-перше, відображає здатність протистояти дестабілізуючій дії різноманітних чинників, що створюють реальну загрозу виникнення пожеж, а по-друге, гарантується механізмом забезпечення пожежної безпеки як об'єктивною потребою запобігання реальній та потенційній загрози пожеж, зниження ймовірності їх виникнення та мінімізації втрат і збитків від реальних пожеж. Інакшими словами, пожежна безпека у суспільстві відображає таке реальне становище, за якого на об'єкт пожежної безпеки (людину, суспільство, національне багатство, довкілля) не можуть впливати чинники загрози пожежі з причин їх відсутності [10]. Відповідно до Кодексу цивільного захисту України,

який прийнято Верховною Радою України 2 жовтня 2012 року, пожежна безпека – це відсутність неприпустимого ризику виникнення та розвитку пожежі, пов'язаної з нею можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю [7].

Необхідність виокремлення пожежної безпеки як окремої складової національної безпеки знаходить підтвердження в тому, що «пожежі як загрози є самостійними складовими значної частини можливих небезпек. Пожежі супроводжують терористичні акти, вибухи, дорожньо-транспортні пригоди, аварії на транспорті, виробничі процеси, природні небезпеки, протиправну діяльність людини тощо [12, с. 120]. І хоча ця точка зору підтримується низкою науковців [11; 14], це положення не відображене в Законі України «Про основи національної безпеки України» [15].

Статистика пожеж в Україні свідчить, що пожежна небезпека у суспільстві стала загальнодержавною проблемою. В результаті пожеж в Україні в середньому за 2000-2014 роки щороку відбувалося 56552 пожежі, прямі матеріальні збитки від яких склали 444032 тис. грн. Унаслідок пожеж в середньому щороку гинуло 3380 осіб, 1709 осіб отримували травми. За цей період в Україні в середньому щоденно виникало 155 пожеж, кожною пожежею наносились прямі збитки на суму 7,8 тис. грн. Кожного дня внаслідок пожеж в середньому гинуло 9 і отримувало травми 5 осіб. В Україні у 2014 році кількість пожеж у порівнянні з 1985 роком зростала у 4,6 рази, а у порівнянні з 1995 роком – у 1,4 рази [23].

За останні десятиріччя в більшості країн світу кількість пожеж також зростає, збільшуються економічні, соціальні і екологічні втрати від них. На початку XXI століття у світі щороку реєструється 6,5-7,5 млн. пожеж, в результаті яких гине біля 100 тис. людей, травми отримують майже 1 млн. людей. Втрати від пожеж в найбільш розвинутих 25 країнах світу щороку становлять приблизно 1% ВВП кожної країни [5, с. 6].

Пожежна безпека включає в себе комплекс заходів, які спрямовані на захист всіх ланок і суб'єктів господарювання економічної системи, починаючи

від громадянина, підприємств і закінчуючи державою. У процесі дослідження стану пожежної безпеки необхідно враховувати ієрархічну декомпозицію, яка обґрунтовує взаємозалежність окремих її рівнів. В основу формування ієрархії рівнів пожежної безпеки покладено ступінь ідентичності та протилежності інтересів на кожному рівні і необхідність механізмів їх вирішення найбільш прийнятним шляхом. Тому пожежна безпека країни повинна розглядатися на таких рівнях: мегарівень (міжнародна пожежна безпека); макрорівень (національна пожежна безпека); мезорівень (регіональна пожежна безпека); мікрорівень (пожежна безпека підприємства); нанорівень (безпека особи).

Сьогодні особливого значення набуває питання пожежної безпеки особи, що означає: пожежна безпека у суспільстві та її забезпечення все більше соціалізується.

На мікрорівні пожежна безпека є гарантією подальшого економічного розвитку, оскільки пожежа може зумовити часткову або повну зупинку підприємства.

На макрорівні пожежна безпека є одним із вимірів національної безпеки і важливою її складовою.

На наш погляд, повнота всього комплексу питань забезпечення пожежної безпеки на макрорівні вимагає конкретизації термінології – в даному випадку доцільно і коректно використовувати категорію «національна пожежна безпека», а не категорію «пожежна безпека держави», оскільки саме національна пожежна безпека є складовою загального поняття «національна безпека». Така точка зору є очевидною, оскільки категорія «національна пожежна безпека» є більш загальною і значно ширшою від категорії «пожежна безпека держави».

При визначенні та оцінці стану пожежної безпеки необхідно враховувати широкий спектр чинників, які обумовлюють пожежну небезпеку. На наш погляд, існують різноманітні чинники, які створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільства, державі, ускладнюють реалізацію національних інтересів щодо створення системи безпеки, обумовлюють

виникнення пожежної небезпеки, а відповідно – посилюють необхідність забезпечення пожежної безпеки. До таких чинників ми відносимо економічні, політико-правові, науково-технологічні, соціальні, культурні, демографічні, екологічні і природні чинники. Зокрема, важливість урахування економічного чинника і його вплив на стан пожежної безпеки в країні пояснюється зношеністю основних виробничих та невиробничих фондів, недостатнім рівнем інвестицій, особливо у інноваційні технології, несприятливим інвестиційним кліматом, наявністю великого обсягу тіньової економіки.

Таблиця 1
Динаміка основних статистичних показників стану з пожежами в Україні, 2000-2014 рр.*

Роки	Пожежі, од.	Прямі збитки, тис. грн	Кількість загиблих унаслідок пожежі, осіб	Кількість травмованих під час пожежі, осіб
2000	58156	58016	3199	1528
2001	57925	77832	3523	1824
2002	59679	88956	3798	1766
2003	61286	89546	3914	1849
2004	47698	90493	3784	1828
2005	49944	130383	4187	1895
2006	48084	201930	4031	1900
2007	50583	479362	4001	1867
2008	46476	431956	3876	1775
2009	44015	483098	3209	1634
2010	62207	665396	2819	1537
2011	60790	802846	2869	1525
2012	71443	860070	2751	1682
2013	61114	710863	2494	1584
2014	68879	1489741	2246	1450

*Джерело: <http://www.mns.gov.ua>

Крім цього варто наголосити, що для вищеперерахованих чинників притаманний синергізм та системний характер дії. Це обумовлює особливу актуальність забезпечення пожежної безпеки в державі, зростання ролі держави в системі національної безпеки в цілому, посилення державного регулювання соціально-економічним розвитком України, збільшення фінансування з метою запобігання та зменшення ризиків виникнення пожеж, а відповідно гарантування економічної безпеки, забезпечення сталого розвитку

національної економічної системи та підвищення конкурентоспроможності економіки країни.

Щоб показати взаємозв'язок між економічною та пожежною безпекою, використаємо коефіцієнти парної кореляції для виявлення лінійного взаємозв'язку між двома показниками.

Стан з пожежами за 2000-2014 рр. в Україні охарактеризуємо показниками: кількість пожеж, прямі збитки від них, кількість травмованих під час пожеж та загиблих унаслідок пожеж (табл. 1).

Для оцінки економічної безпеки використаємо показники, які визначають критичні значення функціонування економічної системи України: ВВП (у фактичних цінах), ВВП в розрахунку на особу, середньомісячна номінальна заробітна плата, інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах) (табл. 2).

Таблиця 2
Динаміка основних макроекономічних показників в Україні, 2000-2014 рр.*

Роки	ВВП (у фактичних цінах), млн. грн.	ВВП в розрахунку на одну особу, грн.	Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	Індекси споживчих цін, відсотків	Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.
2000	170070	3436	230	125,8	23656
2001	204190	4195	311	106,1	32686
2002	225810	4685	376	99,4	37178
2003	267344	5591	462	108,2	51011
2004	345113	7273	590	112,3	75714
2005	441452	9372	806	113,5	93096
2006	544153	11630	1041	109,1	125254
2007	720731	15496	1351	112,8	188486
2008	948056	20495	1806	125,2	233081
2009	913345	19832	1906	115,9	151777
2010	1120585	24429	2239	109,4	189061
2011	1349178	29519	2633	108,0	259932
2012	1459096	32002	3026	100,6	293692
2013	1454931	32028	3265	99,7	267728
2014	15666728	36495	2617	103,0	278846

*Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Кореляційний аналіз дозволяє виявити закономірності між економічними факторами та динамікою основних статистичних показників стану з пожежами в Україні. Коефіцієнти парної кореляції наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Коефіцієнти парної кореляції

Пара показників		Коефіцієнт кореляції
ВВП (у фактичних цінах), млн. грн.	Пожежі, од.	0,44
	Прямі збитки, тис. грн	0,79
	Кількість загиблих унаслідок пожежі, осіб	-0,57
	Кількість травмованих під час пожежі, осіб	-0,52
ВВП в розрахунку на одну особу, грн.	Пожежі, од.	0,46
	Прямі збитки, тис. грн.	0,94
	Кількість загиблих унаслідок пожежі, осіб	-0,78
	Кількість травмованих під час пожежі, осіб	-0,70
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	Пожежі, од.	0,42
	Прямі збитки, тис. грн.	0,85
	Кількість загиблих унаслідок пожежі, осіб	-0,75
	Кількість травмованих під час пожежі, осіб	-0,59
Індекси споживчих цін, відсотків	Пожежі, од.	-0,62
	Прямі збитки, тис. грн	-0,36
	Кількість загиблих унаслідок пожежі, осіб	0,38
	Кількість травмованих під час пожежі, осіб	0,008
Інвестиції в основний капітал(у фактичних цінах), млн. грн.	Пожежі, од.	0,23
	Прямі збитки, тис. грн	0,98
	Кількість загиблих унаслідок пожежі, осіб	-0,56
	Кількість травмованих під час пожежі, осіб	-0,38

Аналіз отриманих коефіцієнтів парної кореляції свідчить проте, що за останні п'ятнадцять років в Україні економічне зростання (зростання ВВП, а також ВВП у розрахунку на одну особу), підвищення рівня життя, зниження інфляції та зростання інвестицій в основний капітал позитивно не впливають на стан пожежної безпеки, не зменшується кількість пожеж і прямі матеріальні збитки від них.

Показник кількості пожеж практично не корелює з індексом споживчих цін, з іншими макроекономічними показниками кореляція є дуже слабою (коефіцієнти кореляції є статистично незначущі). Це можна пояснити тим, що, по-перше, кількість пожеж відображає реальну ситуацію із пожежами в країні, а макроекономічні показники враховують дані офіційної економіки і не враховують обсяги тіньової економіки, по-друге, кількість пожеж агрегують у собі пожежі на різних об'єктах, які характеризуються різною динамікою та різними причинами виникнення. Так, щорічно в Україні більше $\frac{1}{4}$ усіх пожеж

виникає в будівлях та спорудах житлового сектору. У 2014 році у порівнянні з 2008 роком у цьому секторі кількість пожеж зросла на 34,4%. За цей період кількість пожеж у спорудах виробничого призначення зросла у 1,2 рази, у торговельних спорудах – у 1,3 рази, у соціально-культурних та громадських спорудах – у 1,5 рази. У 2014 році основними причинами виникнення пожеж були: необережне поводження з вогнем (62,3% від загальної кількості пожеж), порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок (18,4% від загальної кількості пожеж) та порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації печей, теплогенеруючих печей та установок (7,1% від загальної кількості пожеж) [23].

В Україні протягом аналізованого періоду спостерігається негативна закономірність – зростання економічного розвитку, рівня життя і обсягу інвестицій супроводжується зростанням прямих матеріальних збитків від пожеж. Таку ситуацію, на наш погляд, можна пояснити, по-перше, тим, що наявний основний капітал в національній економіці є фізично зношеним, що підвищує ризик виникнення пожеж, по-друге, обсяги інвестицій є недостатніми і не відповідають потребам економіки, по-третє, інвестиції не завжди спрямовуються у найновіші технології, по-четверте, в процесі будівництва, так і при оздобленні приміщень (на виробництві і в побуті) використовується велика кількість матеріалів, які не відповідають нормам пожежної безпеки (легкозаймисті і горючі матеріали), зростає їх концентрація на одиницю площі; по-п'яте, на виробництві і в побуті кількісно збільшується використання нових електроприладів і обладнання; по-шосте, на об'єктах господарювання виділяється недостатньо коштів на пожежно-профілактичні заходи, недостатньо захищені будівлі та споруд системами автоматичного протипожежного захисту; по-сьоме, порушуються і не виконуються правила пожежної безпеки.

Кореляційний аналіз між основними макроекономічними показниками і кількістю загиблих та травмованих людей в результаті пожеж дозволив сформулювати об'єктивну і реальну залежність: між зміною рівня життя і рівня

національного виробництва і зміною цих соціальних показників пожежної небезпеки спостерігається обернена залежність. Про це свідчать від'ємні показники парної кореляції. Проте індекс споживчих цін не корелює з кількістю загиблих та травмованих людей в результаті пожеж, коефіцієнти не є статистично значущими.

Отже, в результаті проведеного дослідження виявлено такі закономірності:

1) зміна прямих збитків від пожеж є в прямій залежності від ВВП, ВВП в розрахунку на одну особу, заробітної плати та інвестицій в основний капітал;

2) кількість загиблих та травмованих людей в результаті пожеж обернено залежна від обсягу ВВП, ВВП в розрахунку на особу та середньомісячної заробітної плати.

Проведене нами дослідження свідчить про наявний взаємозв'язок між економічною та пожежною безпекою у суспільстві. Серед різноманітних чинників, які обумовлюють ризик виникнення пожеж в першу чергу необхідно акцентувати увагу на економічних чинниках. Відповідно загрози національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері, які сформульовані в Законі України «Про основи національної безпеки України» [15] є, на наш погляд, основними загрозами у сфері пожежної безпеки. На наш погляд, найбільш вагомими загрозами, що обумовлюють ризик виникнення пожеж через призму економічної безпеки є: ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової політики держави, зростання кредитних ризиків; критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення; критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку; нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером; велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів; «тінізація» національної економіки; переважання в

діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними.

Отже, забезпечення пожежної безпеки в Україні не відповідає вимогам сьогодення. В таких умовах об'єктивно зростає роль держави в напрямі забезпечення як економічної так і пожежної безпеки, як важливих складових національної безпеки. З цією метою необхідно, по-перше, суттєве збільшення фінансування та впровадження новітніх технологій і техніки у сфері забезпечення пожежної безпеки; по-друге, збільшення державних інвестицій у найновіші досконалі і безпечні технології, по-третє, розробка та впровадження нової техніки і безпечних технологій у побуті; по-четверте, посилення контролю за дотриманням вимог пожежної безпеки на виробництві і в побуті; по-п'яте, пропагування культури безпеки у суспільстві.

Подальше дослідження теоретико-методологічних аспектів економічної та пожежної безпеки, їх взаємозв'язку, розробка заходів і методів забезпечення пожежної безпеки представляє не тільки теоретичний, але і реальний практичний інтерес, оскільки, «створити і, головне, реалізувати в сучасних умовах ефективну стратегію безпеки, яка забезпечуватиме захист суспільства від різноманітних загроз, без глибокої наукової розробки фундаментальних проблем організації і розвитку людського суспільства, вивчення природи його інтересів і протиріч, механізмів їх розв'язання практично неможливо» [3, с. 6].

Література:

1. Ваврін М.Р. Фіскальне регулювання економічної безпеки України: автореф. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03 / М.Р. Ваврін. – Львів, 2015. – 20 с.
2. Головін О.М. Держава в системі забезпечення безпеки національної економіки / О.М. Головін, В.Р. Жуков [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2008_3/9%20.pdf.

3. Данільян О.Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації / О.Г. Данільян, О.П. Дзьобань, М.І. Панов. – Харків, 2002. – 285 с.
4. Доманчук Д.П. Деякі економічні аспекти парадигми формування стратегії продовольчої безпеки в регіонах // Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – С. 207-210.
5. Зарецкий А.Д. Пожары – глобальная социально-экономическая проблема современности / А.Д. Зарецкий. – Краснодар: КСЭИ, 2011. – 242 с.
6. Кириченко О.А. Організаційно-правове забезпечення функціонування системи економічної безпеки України / О.А. Кириченко // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2010. – № 1. – С.54-59.
7. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17).
8. Користін О.Є. Роль економічної безпеки в системі національної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // libfree.com/197774365_ekonomikarol_ekonomichnoyi_bezpeki_sistemi_natsionalnoyi_bezpeki.html#390](http://libfree.com/197774365_ekonomikarol_ekonomichnoyi_bezpeki_sistemi_natsionalnoyi_bezpeki.html#390).
9. Мартин О.М. Економічна безпека як складова національної безпеки // Наукові записки. Серія «Економіка»: збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька Академія». – 2013. – Вип. 22. – С.68-74.
10. Мартин О.М. Пожежна безпека як соціосистема: суть та особливості / О.М. Мартин, Н.М. Гринчишин, О.В. Міллер // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – № 3. – Режим доступу : [http : // www.global-national.in.ua/issue-6-2015](http://www.global-national.in.ua/issue-6-2015).

11. Назаренко В. Поняття та сутність державного управління пожежною безпекою в Україні / В. Назаренко // Публічне управління: теорія і практика. – 2012. – № 4. – С. 45-49.
12. Пасинчук К.М. Місце і роль державного управління у системі забезпечення пожежної безпеки / К.М. Пасинчук та Т.О. Щерба // Пожежна безпека: теорія і практика. – 2010. – № 6. – С.119-124.
13. Пендюра М.М. Національна безпека України в контексті сучасних європейських геополітичних трансформацій : дис. ... канд. юрид. наук спец. 12.00.01 / М.М.Пендюра. – К., 2005. – 212 с.
14. Пономаренко Г. Пожежна безпека як елемент внутрішньої безпеки держави: поняття та система заходів забезпечення / Г. Пономаренко // Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2007. – Вип. 74. – С. 47-50. (с. 48)
15. Про основи національної безпеки України : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15).
16. Прокопов Б.И. Экономическая глобализация / Б.И. Прокопов // Проблемы современной экономики. – 2008. – № 4 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2245>.
17. Савенко В.С. Економічні аспекти національної безпеки країни // В.С. Савенко, А.І. Литвинов // [http : // www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/77296.doc.htm](http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/77296.doc.htm).
18. Сацута А.А. Национальная безопасность как социальное явление / А.А. Сацута // Вестник Военного ун-та. – 2007. – № 3. – С. 36-43.
19. Сенчагов В. О сущности и основах стратегии экономической безопасности / В. Сенчагов // Вопросы экономики. – 1995. – № 1. – С. 97-106.
20. Ситник Г.П. Держане управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) : Підручник / Г.П. Ситник. – К.: НАДУ, 2012. – 730 с.

21. Скорук О.В. Національна економічна безпека держави та її елементи / О.В. Скорук // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2009. – № 7. – С.84-88.
22. Соціальна економіка: Навч. посіб. / Кол. авт. О.О. Беляєв, М. І. Діба, В. І. Кириленко та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 196 с.
23. Статистика пожеж [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // www.undicz.mns.gov.ua/content/stat.html](http://www.undicz.mns.gov.ua/content/stat.html).
24. Степаненко А.В. Глобалізація, конкурентоспроможність й економічна безпека: проблеми взаємодії та взаємозв'язку / А.В. Степаненко // Продуктивні сили України. – 2007. – № 1. – С.71-83.
25. Ткач В.О. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій / О.В. Ткач // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 1. – С.228-234.

«ЦИФРОВОЙ ШУМ» В КОМПАНИИ: НОВЫЕ ВЫЗОВЫ ДЛЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА

Одаренко О.В.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

Риски в современной экономической теории рассматриваются как неотъемлемая составляющая бизнес-деятельности компаний реального сектора экономики, к которым относятся и телекоммуникационные компании. По оценкам специалистов ведущих международных аудиторско-консалтинговых агентств - EY, Marsh, телекоммуникационный рынок является одним из риск-насыщенных рынков, ведь телекоммуникационный бизнес осуществляется в условиях неопределенности, высокого уровня конкуренции, процессов слияния и поглощения, динамического изменения технологий и бизнес-моделей компаний и т. д. На бизнес телекоммуникационных компаний существенное влияние оказывают как макро- так и микрориски, что делает задачу управления рисками одной из наиболее актуальных задач корпоративного управления.

Одним из «новых» рисков телекоммуникационных компания, в частности, существенным риском для бренда, является так называемый «цифровой шум», производимый сотрудниками. Обычно под «цифровым шумом» понимается активность сотрудников в социальных сетях, прежде всего, лингвистические особенности такой деятельности. Мы же под «цифровым шумом» будем понимать использование сотрудниками различных персональных устройств в рабочих целях и в рабочих помещениях.

Данный «шум» весьма интенсивен. Уже сейчас в среднем работники используют как минимум четыре персональных устройства. Однако, парадокс заключается в том, что для риск-менеджеров данный риск долгое время был неактуальным, неявным. Вместе с тем этот риск способен нанести существенный урон как финансовой, так и репутационной стороне бизнеса компании, в частности, телекоммуникационной.

Мы полагаем, что проблема «цифрового шума» как источника новых рисков для компаний, тесно связана с разработкой принципов социальной